

Защитникът – кой и кога?

Защитникът на обвинения в извършване на престъпление може да бъде лице, което упражнява адвокатска професия. Това е най-честият случай, най-малкото защото такава лице има юридическо образование и необходимите познания. Ваш защитник може да бъде и съпругът Ви, а също възходящ или низходящ роднина. Началният момент, от който защитникът може да участва в наказателното производство е моментът на привличане на лицето в качеството на обвиняем или моментът на неговото задържане. Органите на досъдебното производство /следователите, дознателите/ са длъжни да обяснят на обвиняемия, че има право на защитник. Нещо повече, тяхно задължение е да му дадат възможност да се свърже с него. Преди да са изпълнили това те не могат да извършват каквито и да е действия по разследването.

Упълномощеният защитник

Право на обвиняемия е да реши дали му е необходим защитник, както и да избере конкретното лице, което ще го защитава. При всички случаи обаче то следва да бъде упълномощено от него. Писменото пълномощно, подписано и от двамата, легитимира адвоката като защитник по дадено дело. Ако тази роля се изпълнява от съпруг или роднина, на съда трябва да се представи освен пълномощно и документ, удостоверяващ качеството на лицето /например удостоверение за граждански брак/. Не е необходимо да се издава отделно пълномощно за досъдебното производство, за първоинстанционния съд, за обжалване и т.н. Веднъж подписано, пълномощното важи за цялото производство, освен ако не е уговорено друго.

Задължителната защита

Има случаи, при които участието на защитник в наказателното производство е задължително. Това означава, че ако обвиненото лице не упълномощи такъв, съответният държавен орган е длъжен да му назначи защитник. Назначаването става по предвидения в Закона за адвокатурата и Закона за правната помощ ред, като съответният Съвет на адвокатската колегия посочва, по искане на органите на досъдебното производство или съда, адвокат, който да осъществява защитата. Определеният по този начин адвокат е длъжен да се явява като защитник и не може да откаже поемането на защитата на обвиненото лице. Кога защитата е задължителна? На първо място, когато обвиняемият е непълнолетен или когато страда от такива физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава сам. Наличието на такива недостатъци се установява обикновено с експертиза. Защитата е задължителна и когато делото е за престъпление, за което се предвижда доживотен затвор или наказание лишаване от свобода с минимум не по-малък от 10 години. Друг случай е невладеенето на български език или разглеждането на делото в отсъствието на обвиняемия. Защитата е задължителна и когато интересите на обвинените лица са противоречиви и един от тях има защитник. Обикновено това е в случаите, когато съществува противоречие в обясненията им /напр. единият изобличава другия/. В този случай, както и когато обвиняемият не владее български език, защитник може и да не бъде назначен, ако самото обвинено лице заяви, че не желае такава защита. Законът предвижда задължителна защита и когато обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието налагат това. Преценката за последното се прави от държавните органи и обикновено е при дела с по-голяма сложност. Защитата е задължителна и когато прокурорът направи искане по отношение на обвиняемия да бъде взета мярка за неотклонение "задържане под стража" или когато обвиняемият е задържан.

Отношенията адвокат клиент

Те се уреждат от Закона за адвокатурата. При упълномощен защитник, между него и клиента се сключва договор за правна помощ, в който се уговаря и възнаграждението. То не може да бъде с по-нисък размер от предвидения в специална Наредба на Висшия адвокатски съвет. При задължителната защита възнаграждението на назначения адвокат се заплаща от републиканския бюджет. В наказателното производство защитникът е длъжен да оказва правна помощ на обвиненото лице и да съдейства за изясняване на всичко онова, което е в негова полза. Основните линии на защита се съгласуват между тях.

Какви са Вашите отговорности като свидетел?

Вие или член на Вашето семейство, домоуправител или съсед сте получили призовка да се явите като свидетел по дело. Призовката съдържа името на съда, който я издава, номера и вида на делото, точната дата, час и място на заседанието. В повечето случаи получаването на призовка няма да е изненадващо. Най-вероятно сте станали очевидец на събитие или сте свързан по друг начин със случая, по който сте призован. Ако сте призован като свидетел по наказателно дело, е възможно вече да сте били разпитван от следовател или дознател в досъдебното производство. Така или иначе самият факт,

че сте призован означава, че Вие сте необходим за хода на делото и за неговото решаване. Важно е да кажете истината.

Какви са Вашите права като свидетел?

По закон работодателите са задължени да разрешават на всеки, призован като свидетел по дадено дело, да ползва платен отпуск. По граждански дела разходите за нощувки и пътуване се възстановяват от страната, поискала свидетеля, а по наказателни дела – от съда. Явяването в съдебна зала се удостоверява на гърба на призовката Ви след приключване на разпита. Издава Ви се документ, който трябва да се представи в касата на съда за заплащане на разходите. По време на разпита като свидетел може да ползвате бележки за дати, цифри и други обстоятелства, свързани с Вашите показания. Ако сте съпруг или близък роднина на обвиняемия, може да откажете да свидетелствате, без това да влече неблагоприятни последици за Вас. Не сте задължен да отговаряте на въпроси, които могат да уличат в извършване на престъпление Вас, Вашия съпруг или близък родственник.

Какви са Вашите задължения като свидетел?

Задължен сте да се явите пред съда, който Ви е призовал. Неявяването без основателна причина е нарушаване на закона, което се наказва с глоба до 100 лв. и може да доведе и до принудително довеждане за следващото заседание по делото. Ако сте възпрепятстван да се явите поради сериозни причини, трябва писмено да информирате за това съда на посочения ден.

Задължен сте също да изложите всичко, което Ви е известно по отношение на делото и да дадете истинни отговори на въпросите на страните и съда. Задължени сте да казвате истината – лъжесвидетелстването е престъпление. Наказателният кодекс предвижда лишаване от свобода до 5 години за свидетел, който устно или писмено съзнателно потвърди неистина или скрие истина. Задължени сте също да останете колкото е необходимо на разположение на съда, който Ви е призовал. Моля не напускайте, без да сте уведомили за това съда.

Денят на съдебното заседание

Опитайте се мислено да възстановите събитието, за което ще свидетелствате. Вземете призовката и личната си карта. Отидете в съда най-малко 10 минути преди началото на заседанието, за да имате време да откриете съдебната зала, в която ще се гледа делото. Повечето съдилища имат информационно табло в близост до входа на сградата, на което са посочени датата, номерата на делото и залата, в която ще се гледа то. Номерът на делото, по което се явявате като свидетел, е изписан и на призовката.

Важен съвет: Облечете се подходящо за явяването си в съда. Изключете мобилния си телефон, преди да влезете в съдебната зала. Никога не носете оръжие – в залата не се допускат въоръжени лица, дори и да имат разрешение за носене на оръжие

Свидетелски показания

Първоначално ще бъде установена самоличността Ви и отношенията, в които се намирате със страните. Преди началото на разпита съдът ще Ви посъветва да давате истинни показания и ще напомни за наказанието, което се предвижда за лъжесвидетелстване. Със собствени думи Вие ще разкажете какво знаете по случая. След това ще Ви бъдат задавани въпроси по определен ред от прокурора, другите участници в производството, подсъдимия и неговия защитник.

По време на разпита Ви се препоръчва следното:

Казвайте само истината и отговаряйте ясно и подробно.

Не се опитвайте да отговорите на въпрос, който не разбирате. Помолете съда да повтори или обясни въпроса.

Не се опитвайте да отговорите на въпрос, отнасящ се до обстоятелства, които не помните или не знаете. Никой не очаква от Вас да знаете всичко и да помните всеки детайл.

Слушайте внимателно въпроса. Помислете и подредете в главата си събитията, след което отговорете.

Съдът и страните се нуждаят от истинни и сериозни отговори.

Представяйте само фактите. Предположения не са необходими на никой.

Отговаряйте спокойно и ясно. Не задавайте въпроси на страните, на други лица в залата или на съда.

Не иницирайте диалог или словесен конфликт с никой, дори да бъдете провокиран.

Слушайте внимателно съдията и изпълнявайте всичките негови нареждания. Например, при възражение срещу зададен въпрос изчакайте съдията да Ви даде инструкция.